

УДК 378:004:17.023.36

Етичні правила користування мобільними телефонами в офіційно-діловому середовищі: педагогічні засади формування цифрової культури професійної комунікації

ETHICAL RULES FOR MOBILE PHONE USE

IN AN OFFICIAL BUSINESS ENVIRONMENT: PEDAGOGICAL FOUNDATIONS
FOR FORMING A DIGITAL CULTURE OF PROFESSIONAL COMMUNICATION

ПАСІЧНИК Любов Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарної освіти, Комуніальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради», м. Дніпро, 49000, Україна

PASICHNYK Liubov Volodymyrivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of Department of Social and Humanitarian Education, Communal Institution of Higher Education «Dnipro Academy of Continuing Education» of Dnipropetrovsk Regional Council, 70 Volodymyra Antonovycha St., Dnipro, 49000, Ukraine

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-0105-7944>

ТАРАНЕНКО Альона Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарної освіти, Комуніальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради», м. Дніпро, 49000, Україна

TARANENKO Alona Volodymyrivna – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of Department of Social and Humanitarian Education, Communal Institution of Higher Education «Dnipro Academy of Continuing Education» of Dnipropetrovsk Regional Council, 70 Volodymyra Antonovycha St., Dnipro, 49000, Ukraine

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-5357-4759>

DOI <https://doi.org/10.54891/2786-7013/2026-1-16>

Анотація. У статті обґрунтовано педагогічні засади формування цифрової культури професійної комунікації через регламентацію етичних правил користування мобільними телефонами в офіційно-діловому середовищі. Актуальність дослідження зумовлена тим, що смартфон виконує функцію «інструмента присутності» працівника в організації (дзвінки, месенджери, корпоративна пошта, відеонаради), однак водночас продукує низку етичних і безпекових ризиків: порушення субординації та часових меж, зниження якості взаємодії під час нарад, руйнування приватності й конфіденційності, репутаційні втрати, кіберзагрози (фішинг, слабкі паролі, незахищені канали). Теоретико-методологічною основою слугують сучасні підходи до цифрового етикету, які трактують його як ширший нормативний регулятор взаємодії в усіх цифрових середовищах, а також ідея перенесення норм офлайн-комунікації у цифрові канали та збереження статусно-рольових відносин у мережевій взаємодії. У статті запропоновано структуровану систему етичних правил користування мобільними телефонами як компонент цифрової культури професійної комунікації та визначено педагогічні інструменти її формування й оцінювання. У результаті виокремлено три взаємопов'язані площини оцінювання мобільних практик: комунікативно-етичну, організаційно-регламентну та інформаційно-безпекову (кібергігієна). На основі аналізу типових конфліктів мобільної комунікації сформульовано базові принципи (повага до часу й уваги, субординація та ролі, приватність й інформована згода, кооперація та етикетність повідомлень, безпека й кібергігієна, професійна доречність) і розроблено етапну систему

© ПАСІЧНИК Любов Володимирівна, ТАРАНЕНКО Альона Володимирівна

правил «до – під час – після» комунікативної події для нарад, дзвінків, месенджерів/чатів та мобільного e-mail. Запропоновано педагогічну модель формування етичних мобільних практик (ціннісно-мотивувальний, когнітивний, діяльнісно-поведінковий компоненти) та практикоорієнтований інструментарій її реалізації (кейс-метод, симуляції, чек-листи самоконтролю, мікронавчання, спільне розроблення кодексу мобільної комунікації). Окреслено індикатори оцінювання сформованості етичної мобільної поведінки: доречність каналу, дотримання часу / ролей, коректність тону, конфіденційність, безпечна поведінка. Практична значущість результатів полягає в можливості використання запропонованої системи правил і моделі в корпоративних політиках, програмах підвищення кваліфікації та професійній підготовці майбутніх педагогів.

Ключові слова: цифровий етикет та цифрова культура, професійна комунікація, офіційно-ділове середовище, мобільні практики та субординація, конфіденційність, кібергігієна, педагогічна модель.

Summary. The article substantiates the pedagogical foundations for developing a digital culture of professional communication through the regulation of ethical rules for mobile phone use in an official business environment. The relevance of the study stems from the fact that the smartphone functions as an «instrument of presence» for employees within an organization (calls, messengers, corporate email, video meetings), while simultaneously generating a range of ethical and security risks: violations of subordination and temporal boundaries, decreased quality of interaction during meetings, breaches of privacy and confidentiality, reputational losses, and cyber threats (phishing, weak passwords, unsecured channels). The theoretical and methodological framework draws on contemporary approaches to digital etiquette, which view it as a broader normative regulator of interaction across all digital environments, as well as on the idea of transferring offline communication norms into digital channels and maintaining status-role relations in networked interaction. The article proposes a structured system of ethical rules for mobile phone use as a component of the digital culture of professional communication and identifies pedagogical tools for its formation and assessment. As a result, three interrelated dimensions for evaluating mobile practices are distinguished: communicative-ethical, organizational-regulatory, and information-security (cyber hygiene). Based on an analysis of typical conflicts in mobile communication, the basic principles are formulated (respect for others' time and attention, subordination and roles, privacy and informed consent, cooperation and message etiquette, security and cyber hygiene, professional appropriateness), and a staged rule system «before – during – after» a communicative event is developed for meetings, calls, messengers/chats, and mobile email. A pedagogical model for shaping ethical mobile practices (value-motivational, cognitive, and activity-behavioral components) and a practice-oriented toolkit for its implementation (case method, simulations, self-control checklists, microlearning, collaborative development of a mobile communication code) are proposed. Indicators for assessing the formation of ethical mobile behavior are outlined: channel appropriateness, observance of time/role boundaries, tone correctness, confidentiality, and safe behavior. The practical significance of the results lies in the possibility of applying the proposed system of rules and model in corporate policies, professional development programs, and the professional training of future teachers.

Keywords: digital etiquette, digital culture, professional communication, official business environment, mobile practices, subordination, confidentiality, cyber hygiene, pedagogical model.

Вступ. Мобільний телефон став «інструментом присутності» працівника в будь-якій організації: через нього здійснюються дзвінки, месенджер-комунікація, доступ до корпоративної пошти та документів, участь у відеонарадах, оперативні погодження рішень. Водночас саме мобільні практики найчастіше створюють етичні ризики: порушення субординації (повідомлення «поза робочим часом»), руйнування приватності (фото/запис без згоди), падіння якості взаємодії під час нарад (паралельне листування, відволікання), репутаційні втрати організації (необережні публікації, «витоки»), а також загрози інформаційній безпеці (незахищені канали, слабкі паролі, фішингові послання). Українські дослідники наголошують, що цифровий

етикет є механізмом перенесення норм офлайн-взаємодії у цифрові канали; зокрема підкреслюється: «цифрове середовище невіддільне від повсякденного життя, підпорядкованість переноситься на цифровий простір» [1]. Це означає: офіційно-ділова комунікація потребує не лише технічної грамотності, а й педагогічно організованого формування норм, цінностей і поведінкових стандартів мобільного спілкування.

Аналіз останніх досліджень. Сьогодні проблема цифрового етикету активно розглядається дослідниками на перетині декількох наук: педагогіки, філології, права.

У праці А. Андрійченко, О. Близнюк, І. Майстренка цифровий етикет розглянуто як динамічний регулятор онлайн-взаємодії, акцентовано принципи субординації, особистих кордонів, зручності та безпеки, що прямо релевантні офіційно-діловому середовищу [1]. Важливо, що автори пов'язують цифровий етикет із професійним контекстом (робочі чати, Zoom-наради тощо) і підкреслюють змінність норм залежно від комунікативної ситуації.

С. Бригадир, Д. Фомкін, І. Козубцов аналізують нетикет як чинник професійної підготовки. У фокусі – формування поведінкових правил у цифровому середовищі через освітні практики [2]. Паралельно дослідники звертають увагу на необхідність системної роботи з формування цифрової грамотності та відповідальних моделей взаємодії, серед напрямів прямо названо «засвоєння правил цифрового етикету» [4]. Це надає підстави розглядати етичні правила мобільного спілкування як предмет педагогічного проектування (цілі, зміст, методи, оцінювання).

Т. Пікуля розмежовує цифрову етику, інформаційну етику, цифровий та мережевий етикет і пропонує дефініцію, важливу для офіційно-ділового спілкування: «Цифровий етикет є ширшим поняттям, яке охоплює правила взаємодії у всіх цифрових середовищах» [6]. Позиція авторки дозволяє обґрунтувати включення до етичних правил не лише комунікативних норм, а й вимог щодо даних, безпеки, правомірності дій.

С. Плотніченко підкреслює, що професійний етикет в офісних структурах виступає системним інструментом регуляції взаємин, охоплює також електронне листування й поведінку в стресових ситуаціях [7]. Це важливо, бо мобільна комунікація часто відбувається саме в умовах стресу й дефіциту часу.

Л. Роєнко, С. Редько, Н. Любимова наголошують, що «Основні правила електронного ділового листування без сумніву базуються на основних правилах спілкування, де запорукою ефективності є принципи кооперації та етикетності» [8]. Хоча йдеться про e-mail, логіка переноситься на мобільні месенджери: комунікація має бути кооперативною, доречною та ввічливою.

Нарешті, правове поле електронних комунікацій в Україні оновлюється; актуальна редакція профільного закону фіксує сучасний контекст функціонування електронних комунікацій [3], що робить необхідним узгодження етичних практик із нормативними вимогами.

Отже, сучасні праці фіксують: розширення цифрового етикету до норм взаємодії з даними та технологіями; потребу педагогічного формування правил цифрової поведінки; значущість офісного етикету як рамки для мобільних правил; включення кібергігієни до етичного стандарту.

Мета статті – обґрунтувати педагогічні засади та запропонувати структуровану систему етичних правил користування мобільними телефонами в офіційно-діловому середовищі як компонент цифрової культури професійної комунікації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Традиційний «телефонний етикет» (манера дзвінка, ввічливість, лаконічність) у цифрову епоху трансформувалася у ширший феномен – цифровий етикет. Ключова для нашого предмета позиція: цифровий етикет регулює взаємодію

не лише в інтернет-спілкуванні, а й у всіх цифрових середовищах, включаючи роботу з даними та технологіями [6]. Тобто користування смартфоном у професійних ситуаціях має оцінюватися за трьома взаємопов'язаними площинами:

- комунікативно-етичною (тон, доречність, субординація, повага);
- організаційно-регламентною (правила нарад, корпоративні політики, робочий час);
- інформаційно-безпековою (кібергігієна, захист даних, конфіденційність).

Педагогічно доцільно трактувати етичні правила користування мобільним телефоном як комплекс поведінкових норм, що підтримують ефективність діяльності, повагу до особистих кордонів і цінності професійної взаємодії в організації. Поняття «цілісна педагогічна модель формування етичних мобільних практик як складника цифрової культури професійної комунікації» розглядаємо як узгоджену систему формування нормативно й ціннісно вираженої мобільної поведінки. Вона є цілісною через інтеграцію етичного, комунікативного та безпекового вимірів, а педагогічною – завдяки цілеспрямованому навчання, виховання й рефлексії. Етичні мобільні практики трактуємо як соціально схвалювані способи професійного використання смартфона (повага, субординація, конфіденційність, кібергігієна). Звернення до цифрової культури й професійної комунікації підкреслює нормативно-ціннісний і рольовий характер такої взаємодії. Саме тому в цифровому етикеті центральним є перенесення субординації в онлайн: «підпорядкованість переноситься на цифровий простір» [1]. Для практики це означає: статусно-рольові відносини (керівник / підлеглий, викладач / здобувач, службовець / клієнт) не «обнуляються» в месенджері або чаті.

На підставі аналізу сучасних джерел [1–5] виокремимо типові ризики:

1. Відволікання та «роздвоєної присутності». Паралельне листування під час зустрічі знижує якість спільного рішення, сигналізує неповагу й провокує конфлікт.

2. Порушення субординації та часових кордонів. Повідомлення «вночі / у вихідні», вимога негайної відповіді, тиск через «прочитано» – етичний конфлікт між оперативністю та правом на відновлення.

3. Порушення приватності й конфіденційності. Фото, скріншоти, пересилання повідомлень, аудіо / відеозапис без згоди.

4. Репутаційних втрат. Невдалий тон, емоційні реакції, жарти / емодзі в невідповідному контексті, некоректна публікація «з робочого місця».

5. Інформаційної небезпеки. Фішингові посилання, слабкі паролі, незахищені Wi-Fi мережі, змішування приватних і робочих акаунтів. Кібергігієна подається як набір «корисних звичок», які захищають дані та пристрої [5].

Педагогічно ці ризики важливі тим, що їх не можна «закрити» лише інструкцією. Необхідна ціннісна інтеріоризація (усвідомлення «чому так»), тренування поведінки (що робити в ситуації), а також рефлексія наслідків (для людей / організації / даних).

Спираючись на принципи цифрового етикету (субординація, кордони, зручність, безпека) [1], а також на сучасні уявлення про цифровий етикет як широке поняття [6], пропонуємо такі базові принципи:

- Поваги до часу та уваги інших. Телефон не має зменшувати якість спільної діяльності.
- Субординації та ролей. Статус, функції, регламенти діють у всіх каналах.
- Приватності та інформованої згоди. Будь-яка фіксація/поширення контенту потребує дозволу та правомірної мети.
- Кооперації та етикетності повідомлень. Ефективність взаємодії забезпечують кооперація й етикетність [8].

- Безпеки та кібергігієни. Етика включає відповідальність за дані, пристрій, канали [5].
- Професійної доречності. Канал / форма / тон мають відповідати завданню, ситуації, адресату.

У межах дослідження також хочемо запропонувати структурузації етичних правил користування мобільними телефонами відповідно до логіки професійної взаємодії – до початку, у процесі та після завершення комунікативної події. Такий етапний підхід забезпечує нормативну визначеність поведінки працівників і сприяє мінімізації комунікативних ризиків, пов'язаних із цифровою присутністю в офіційно-діловому середовищі.

Етична регуляція користування мобільним телефоном передбачає превентивні дії, спрямовані на збереження комунікативної зосередженості та поваги до учасників взаємодії. Зокрема, доцільним є переведення пристрою в беззвучний режим або режим вібрації та деактивація сповіщень, що можуть порушити перебіг спільної роботи.

У випадках очікування невідкладного дзвінка (службове чергування, обставини особистого характеру тощо) етично виправданою є попередня комунікація з модератором або керівником заходу щодо можливого короткочасного виходу на зв'язок. Такий підхід відповідає принципу прозорості та попередження потенційного дискомфорту для групи.

У процесі наради або зустрічі мобільний пристрій не повинен ставати джерелом паралельної, несуміжної з темою комунікації активності. Ведення сторонніх чатів, перегляд контенту чи демонстрація екрана, що не стосується предмета обговорення, розглядаються як прояви неетичної поведінки, оскільки знижують якість колективної взаємодії та сигналізують про відсутність поваги до співрозмовників.

Недопустимим є здійснення аудіо- чи відеозапису без попередньої інформованої згоди всіх учасників заходу. Це впливає з принципів приватності та захисту персональних даних.

У разі виникнення необхідності відповісти на дзвінок або термінове повідомлення особа має мінімізувати вплив на спільну діяльність – залишити приміщення або відійти від групи, не порушуючи робочої атмосфери.

Посткомунікативний етап передбачає впорядкованість інформаційного обміну. Резюме зустрічі, домовленості чи протокольні рішення доцільно надсилати через попередньо визначений офіційний канал комунікації. Уникнення необґрунтованого дублювання інформації в кількох чатах або каналах є проявом цифрової культури та раціонального використання уваги й інформаційних ресурсів учасників взаємодії.

Службовий телефонний дзвінок у професійному середовищі має відповідати принципам доречності, часової регламентованості та поваги до приватного простору співрозмовника.

Здійснення дзвінків рекомендовано в межах робочого часу, за винятком попередньо узгоджених або об'єктивно невідкладних ситуацій. У разі позаробочого контакту етичним є коротке пояснення причин терміновості.

Комунікація має розпочинатися з чіткої ідентифікації особи та формулювання мети звернення. Доцільним є узгодження тривалості розмови (наприклад, уточнення, чи зручно співрозмовнику приділити декілька хвилин).

Недопустимим є використання гучномовця в публічному просторі без згоди співрозмовника, а також обговорення конфіденційних або чутливих питань у громадських місцях. Такі дії суперечать принципам професійної етики та захисту інформації.

Месенджери та корпоративні чати є оперативними інструментами професійної взаємодії, однак їх використання потребує чіткої диференціації змісту повідомлень.

Доцільним є розмежування понять «термінове» та «важливе»: термінові питання повинні бути лаконічними, чітко структурованими та містити конкретний часовий орієнтир; питання

стратегічного або аналітичного характеру – оформлюватися через офіційні канали (електронну пошту, систему управління завданнями).

Текстова комунікація має відображати службову субординацію та рольові позиції учасників (використання офіційних звертань, нейтрального тону, уникнення фамільярності). Враховується, що норми підпорядкованості, притаманні офлайн-взаємодії, поширюються і на цифровий простір [1].

Використання голосових повідомлень без попереднього погодження з адресатом не є етично нейтральним, оскільки змушує його витратити додатковий час на прослуховування.

Пересилання повідомлень, скріншотів або матеріалів із робочих чатів третім особам допускається виключно за наявності службової необхідності та з дозволу автора або відповідно до внутрішніх регламентів установи.

Мобільне написання електронних листів часто відбувається в умовах обмеженого часу, що підвищує ризик комунікативних помилок і некоректних формулювань. Водночас етикетність виступає необхідною умовою ефективності професійного листування, оскільки «запорукою ефективності... є принципи кооперації та етикетності» [8].

Тема листа повинна чітко відображати його зміст, а текст – бути структурованим, логічно впорядкованим і лаконічним. Перед відправленням необхідною є перевірка переліку адресатів, наявності вкладень та коректності тону повідомлення.

Конфліктні або емоційно насичені питання не рекомендується вирішувати в листуванні з мобільного пристрою, більш конструктивним є ініціювання синхронної комунікації (телефонної розмови або особистої зустрічі).

Етична відповідальність користувача мобільного пристрою охоплює не лише комунікативний аспект, а й сферу захисту інформації.

Екран пристрою не повинен бути відкритим для сторонніх осіб у публічних місцях. Робочі документи або службову переписку доцільно не переглядати в умовах, що не гарантують конфіденційності.

Застосування двофакторної автентифікації, використання складних паролів, регулярне оновлення програмного забезпечення, обережність щодо підозрілих посилань є не лише технічною вимогою, а й проявом професійної етики та відповідальності за репутацію організації. Кібергігієна у цьому контексті розглядається як система сформованих звичок безпечної цифрової поведінки [5].

Фотографування, сканування чи копіювання документів у службовому контексті допускається виключно відповідно до внутрішніх нормативних актів установи та з урахуванням режиму доступу до інформації.

Таким чином, запропонована система етичних правил демонструє, що користування мобільним телефоном у професійному середовищі є не лише технічною дією, а соціально та морально регульованою практикою, що потребує усвідомленого дотримання принципів поваги, доречності, субординації та безпеки.

З огляду на те, що в системі професійної освіти та підвищення кваліфікації цифровий етикет окреслюється як самостійний напрям підготовки (зокрема як «засвоєння правил цифрового етикету» [4]), доцільним є конструювання цілісної педагогічної моделі формування етичних мобільних практик як складника цифрової культури професійної комунікації. Запропонована модель має компетентісно орієнтований характер і включає три взаємопов'язані компоненти.

1. Ціннісно-мотивувальний компонент передбачає формування стійких морально-етичних орієнтацій щодо використання мобільних пристроїв у службових ситуаціях. Його змістом

є усвідомлення соціальних і професійних наслідків неетичних мобільних практик (порушення довіри, зниження якості взаємодії, репутаційні втрати, ризики витоку даних тощо), а також розвиток відповідальності за інших учасників комунікації та за інформаційні ресурси організації. У цьому контексті цифрова етика може інтерпретуватися як міждисциплінарний регулятор поведінки в умовах цифровізації, своєрідний «моральний компас» для прийняття рішень у неоднозначних ситуаціях [6].

2. Когнітивний компонент охоплює систему знань, необхідних для нормативно коректного користування мобільними телефонами в офіційно-діловому середовищі. Він включає: засвоєння принципів і правил цифрового етикету; розуміння механізмів субординації та рольових взаємин у цифровому просторі [1]; обізнаність із внутрішніми регламентами установи (політики комунікації, правила нарад, режим доступу до інформації) та з правовими рамками функціонування електронних комунікацій [3]. Саме когнітивний компонент забезпечує підґрунтя для свідомого вибору каналу, форми й тону комунікації.

3. Діяльнісно-поведінковий компонент спрямований на формування практичної готовності діяти етично в типових і проблемних комунікативних ситуаціях. Йдеться про відпрацювання моделей поведінки під час нарад, у випадках термінових дзвінків, у конфліктних ситуаціях у робочих чатах, а також при виявленні ознак цифрових загроз (наприклад, підозрілих посилань чи повідомлень). Даний компонент є критично важливим, оскільки саме поведінкові навички визначають реальне дотримання етичних норм, а не лише їх декларування.

Для забезпечення результативності моделі доцільно використовувати методи активного навчання та ситуаційного моделювання, що наближують освітній процес до реальних умов професійної діяльності:

- Кейс-метод із аналізом етичних дилем і ризиків (наприклад: «запис наради без згоди учасників», «повідомлення керівнику о 23:30», «пересилання скріншота з робочого чату третій особі», «фішингове повідомлення в корпоративному каналі»).

- Рольові ігри та симуляції, у межах яких відтворюються офісні комунікативні ситуації з використанням цифрових каналів (телефон / месенджер / e-mail), із подальшим обговоренням комунікативних наслідків.

- Чек-листи самоконтролю та самооцінювання перед відправленням повідомлення чи листа (параметри: адресат, доречність каналу, тональність, наявність персональних / службових даних, ризики поширення інформації).

- Мікронавчання як формат коротких навчальних модулів, побудованих за логікою «правило – приклад правильної практики – типова помилка/антиприклад», що сприяє швидкій інтеріоризації норм.

- Розроблення етичного кодексу мобільної комунікації підрозділу/установи на засадах спільного нормотворення, що підвищує рівень прийняття правил, їх зрозумілість та готовність до дотримання.

Оцінювання сформованості етичних мобільних практик доцільно здійснювати на основі системи індикаторів, що відображають ключові виміри етичної цифрової поведінки:

- доречність вибору каналу комунікації відповідно до мети й контексту;
- дотримання часових і рольових меж (робочий час, субординація, статусно-рольові взаємини);
- коректність мовленнєвого оформлення та тону;
- дотримання конфіденційності й принципів приватності;
- безпечна поведінка у цифровому середовищі, зокрема дотримання практик кібергігієни [5].

Отже, запропонована педагогічна модель дозволяє поєднати ціннісні орієнтації, нормативно-правову обізнаність і практичну поведінкову готовність, що є необхідними передумовами стійкого дотримання етичних норм користування мобільними телефонами в офіційно-діловому середовищі.

Висновки. Етичні правила користування мобільними телефонами в офіційно-діловому середовищі доцільно розглядати як компонент цифрової культури професійної комунікації, що поєднує норми взаємодії, організаційні регламенти та кібергігієну. Концептуально це узгоджується з підходом, де цифровий етикет охоплює правила взаємодії у всіх цифрових середовищах. Ключовою педагогічною умовою є інтеріоризація принципів субординації та кордонів у цифровій взаємодії: підпорядкованість переноситься на цифровий простір. Запропонована система правил (наради / дзвінки / чати / e-mail / безпека) забезпечує практичну рамку для організацій, а педагогічна модель (цінності–знання–поведінка) дозволяє вибудувати навчальні модулі для студентів і працівників.

Список використаних джерел

1. Андрійченко А., Близнюк О., Майстренко І. Digital етикет та комунікації: тенденції й сучасні вимоги. *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-24> URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/983> (дата звернення: 12.02.2026).
2. Бригадир С., Фомкін Д., Козубцов І. Потреба у формуванні культури цифрового етикету у здобувачів освіти. *Освіта, Право та Публічне управління – новітні тенденції розвитку: тези доповідей учасників II Міжнар. наук.-практ. конфер. (Україна-Ірак-Польща, 30–31 берез. 2023 р.)*. Україна-Ірак-Польща. 2023. С. 88–91. URL: https://www.knuba.edu.ua/wp-content/uploads/2023/04/zbirnyk.pdf?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 14.02.2026).
3. Закон України «Про електронні комунікації» № 1089-IX (поточна редакція від 27.02.2026). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text> (дата звернення: 12.02.2026).
4. Кізім С., Волошина О., Жовнич О., Люльчак С., Куцак Л., Уманець В. Формування цифрового етикету як складова професійної успішності майбутніх педагогів: європейський вимір. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія*. 2023. Вип. 76. С. 65–71. DOI: <https://doi.org/10.31652/2415-7872-2023-76-65-71> URL: <https://vspu.net/nzped/index.php/nzped/article/view/735> (дата звернення: 20.02.2026).
5. Красніков С. А. Кібергігієна як чинник запобігання кіберзагрозам. *Нове українське право*. 2024. № 6 (2024). С. 57–62. DOI: <https://doi.org/10.51989/nuL.2024.6.8> URL: <https://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/689/629> (дата звернення: 20.02.2026).
6. Пікуля Т. Механізм правового регулювання цифрового середовища: філософсько-правовий аспект. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2025. Т. 15. С. 114–123. DOI: <https://doi.org/10.18523/2617-2607.2025.15.114-123> URL: <https://nrplaw.ukma.edu.ua/article/view/333718/325557> (дата звернення: 21.02.2026).
7. Плотніченко С. Р., Агєєва І. В., Ортіна Г. В., Вороніна Ю. Є. Професійний етикет як чинник ефективної міжособистісної комунікації в офісних структурах. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (економічні науки)*. 2025. № 3 (56). С. 48–58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2519-884X-2025-56-6> URL: <https://oj.tsatu.edu.ua/index.php/zbirnyk/article/view/1057/1002> (дата звернення: 21.02.2026).
8. Роєнко Л., Редько С., Любимова Н. Мовно-стилістичні особливості та етикет створення ділового електронного листа іноземною мовою. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 70 (2). С. 221–227. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/70-2-32> URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/70_2023/part_2/32.pdf (дата звернення: 20.02.2026).

References

1. Andriichenko A., Blyzniuk O., Maistrenko I. (2021). Digital etyket ta komunikatsii: tendentsii y suchasni vymohy [Digital etiquette and communications: trends and modern requirements]. *Ekonomika*

ta suspilstvo – Economy and society, 34. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-24>
URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/983> (accessed: 12.02.2026) [in Ukrainian].

2. Bryhadyr S., Fomkin D., Kozubtsov I. (2023). Potreba u formuvanni kultury tsyfrovoho etyketu u zdobuvachiv osvity [The need to develop a culture of digital etiquette among students]. *Osvita, Pravo ta Publichne upravlinnya – novitni tendentsiyi rozvytku: tezy dopovidey uchasnykiv II Mizhnar. nauk.-prakt. konfer. (Ukrayina-Irak-Pol'shcha, 30–31 berez. 2023 r.)*. Ukrayina-Irak-Pol'shcha URL: https://www.knuba.edu.ua/wp-content/uploads/2023/04/zbirnyk.pdf?utm_source=chatgpt.com (accessed: 14.02.2026) [in Ukrainian].

3. Zakon Ukrainy «Pro elektronni komunikatsii» № 1089-IX (potochna redaktsiia vid 27.02.2026) [Law of Ukraine ‘On Electronic Communications’ No 1089-IX (current version dated 27 February 2026)]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text> (accessed: 14.02.2026) [in Ukrainian].

4. Kizim S., Voloshyna O., Zhovnych O., Liulchak S., Kutsak L., Umanets V. (2023). Formuvannia tsyfrovoho etyketu yak skladova profesiinoi uspishnosti maibutnikh pedahohiv: yevropeisky vymir [The formation of digital etiquette as a component of professional success for future teachers: the European dimension]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Seriya: pedahohika i psykholohiia – Scientific notes of Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubinsky. Series: pedagogy and psychology*, 76, 65–71. DOI: <https://doi.org/10.31652/2415-7872-2023-76-65-71> URL: <https://vspu.net/nzped/index.php/nzped/article/view/735> (accessed: 20.02.2026) [in Ukrainian].

5. Krasnikov S.A. (2024). Kiberhiihiena yak chynnyk zapobihannia kiberzahrozam [Cyber hygiene as a factor in preventing cyber threats]. *Nove ukrainske pravo – New Ukrainian law*, 6 (2024), 57–62. DOI: <https://doi.org/10.51989/nuL.2024.6.8> URL: <https://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/689/629> (accessed: 20.02.2026) [in Ukrainian].

6. Pikulia T. (2025). Mekhanizm pravovoho rehuliuвання tsyfrovoho seredovysshcha: filosofsko-pravovyi aspekt [The mechanism of legal regulation of the digital environment: philosophical and legal aspects]. *Naukovi zapysky NaUKMA. Yurydychni nauky – Scientific notes of NaUKMA. Legal sciences*, 15, 114–123. DOI: <https://doi.org/10.18523/2617-2607.2025.15.114-123> URL: <https://nrplaw.ukma.edu.ua/article/view/333718/325557> (accessed: 21.02.2026) [in Ukrainian].

7. Plotnichenko S. R., Ahieieva I. V., Ortina H. V., Voronina Yu. Ie. (2025). Profesiinyi etyket yak chynnyk efektyvnoi mizhosobystisnoi komunikatsii v ofisnykh strukturakh [Professional etiquette as a factor in effective interpersonal communication in office structures]. *Zbirnyk naukovykh prats Tavriiskoho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu imeni Dmytra Motornoho (ekonomichni nauky) – Collection of scientific works of the Tavria State Agrotechnological University named after Dmytro Motorny (economic sciences)*, 3 (56), 48–58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2519-884X-2025-56-6> URL: <https://oj.tsatu.edu.ua/index.php/zbirnyk/article/view/1057/1002> (accessed: 21.02.2026) [in Ukrainian].

8. Roienko L., Redko S., Liubymova N. (2023). Movno-stylistychni osoblyvosti ta etyket stvorennia dilovoho elektronnoho lysta inozemnoiu movoiu [Linguistic and stylistic features and etiquette of writing a business email in a foreign language]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Current issues in the humanities*, 70 (2), 221–227. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/70-2-32> URL: https://www.afhn-journal.in.ua/archive/70_2023/part_2/32.pdf (accessed: 20.02.2026) [in Ukrainian].

Отримано 28.02.2026.

Прийнято до друку 25.03.2026.

Опубліковано 08.04.2026.

Received 28.02.2026.

Accepted for publication 25.03.2026.

Published 08.04.2026.